

Offentliga Upphandling livsmedel i syfte att främja samhällsintressen

30 mars

Auni Hamberg LRF

LANTBRUKARNAS
RIKSFÖRBUND

Offentlig upphandling i syfte att främja samhällsintressen

- Stat, kommuner och regioner köper in livsmedel och måltidstjänster för ca 12 miljarder kronor (80% livsmedel, 20 % måltidstjänster.
- Varje dag serveras ca tre miljoner offentliga måltider.
- Idag finns en **stolthet och vilja, både bland politiker och konsumenter**, att stötta svenskt producerad mat mer än tidigare
- **Offentlig mat i fokus från intensiva klimat - och hållbarhetsdebatter till krisberedskap.**

Upphandlingsreglerna bygger på olika EU-direktiv och är till stor del likadana inom hela EU.

Vad innebär de Eu rättsliga principerna

- **Icke-diskriminering** - inte ställa krav som bara svenska företag känner till eller kan klara att uppfylla.
- **Likabehandling** - alla leverantörer ska ges samma förutsättningar.
- **Proportionalitet** - kraven och villkor i rimlig proportion till behovet.
- **Öppenhet** (transparens)
- **Ömsesidigt erkännande** - intyg och certifikat som har utfärdats av en medlemsstats myndigheter ska gälla också i övriga EU länder

Offentlig upphandling - Nationella mål och strategier

- Livsmedelsstrategin
  - 30 mars landsbygdsminister Anna-Caren Säterberg möter nationella rådet för livsmedelsstrategin.
  - Ekologisk produktion. Åtgärdsplan finansierad av Jordbruksverket. 30% 60% mål offentliga kök.
- Miljö och hållbarhet – fortsatt viktigt, exempel
  - Nationella upphandlingsstrategin (2016) miljöanpassad offentlig upphandling.
  - Sveriges miljömål, 16 miljö kvalitetsmål.
  - Agenda 2030 och dess 17 globala mål för hållbar utveckling (FN 2015)
  - Det svenska klimatmålet (2017)
  - Nytt! Remiss: En skyldighet att beakta vissa samhällsintressen vid offentlig upphandling (2022) Klimat, arbetsvillkor, antibiotika, biologisk mångfald. LRF: beakta försörjningstryggheten
- Svensk strategi mot antibiotikaresistens. (2020) ställa krav på djurvälstånd.
- Civilt försvar och krismedvetenhet – ökat fokus efter brand, pandemi och nu Ukraina.
  - Åtgärder vid en bristsituation i livsmedelskedjan – (2021) SLV, MSB med flera tom 2023
  - Samhällsviktig verksamhet – definierad.

Exempel på myndigheternas arbete

Offentlig upphandling är ett strategiskt verktyg i syfte att driva till ett mer hållbart samhälle

Upphandlingsmyndigheten

- Hållbarhetskriterier, animalier, frukt och grönsaker, spannmål, mejeriprodukter.
- Ger vägledning och stödjande myndighet .

Livsmedelsverket

- NNR Nordiska näringsrekommendationer
- Regionala projekt "Framtidens skolmat innovationsprojekt med Vinnova" exempel Vallentuna kommun.
- "Hållbar och hälsosam livsmedelskonsumtion" i samarbete med Folkhälsomyndigheten.
- "Information om ursprung kött - på restauranger"
- Krisberedskap vägledning Beredskapshandbok för offentliga måltider i samarbete med flera myndigheter.

Konkurrensverket bevakar ny lag: Förbud mot otillbörliga handelsmetoder vid köp av jordbruks- och livsmedelsprodukter i kraft. I syfte att skydda leverantörer för orättvisa avtalsvillkor, oschysta beteenden i samband med avtalsrelationer.

Hållbarhetskriterier UHM exempel

Kriterie

Bevis

Uppföljning

OPERATIVA INGREPP

Nötkött och/eller mjölkråvara ska komma från djur som varit bedövade vid samtliga operativa ingrepp som kastrering, avhorning eller bränning av hornanlag. Avhorning med kemisk pasta eller kastrering med gummiring är inte tillåten.

Information om råvarans ursprungsland och laghänvisning i de fall som det framgår av nationell lagstiftning att kravet uppfylls, exempelvis 4 kap. 2 § djurskyddslagen (2018:1192), 4 kap. 1-2 §§ djurskyddsförordningen (2019:66) samt 5 kap. SJVFS 2019:25 Saknr. D8 L41

Ursprungsmärkning på produkten, exempelvis ursprung Sverige, "Kött från Sverige", "Mjök från Sverige" eller "Från Sverige", med dokumentation där det framgår att kravet uppfylls, exempelvis djurägarförsäkran med egenkontroll.

Samhällsviktig verksamhet

- Att beakta särskilda behov av krisberedskap vid upphandling är en viktig del i myndighetens krisberedskapsarbete, och bör därför inarbetas i befintliga inköpsprocesser.
- De speciella krav som samhällsviktig verksamhet innebär är oftast kostnadsdrivande. Det kan röra sig om höga krav på funktionalitet eller tillgänglighet.

[Länk till Upphandling till samhällsviktig verksamhet: envägledning \(msb.se\)](#)

Från ord till handling offentliga måltider

- **Sveriges alla 21 regioner och län utarbetat egna strategier och handlingsplaner inom ramen för den svenska livsmedelsstrategin.**

Tillväxtverket har i uppdrag att samordna och främja samverkan i livsmedelskedjan.

[Länk: Regionala strategier - Tillväxtverket \(tillvaxtverket.se\).](#)

- **De flesta av Sveriges kommuner har en politiskt fastställd måltidspolicy/kostpolicy.**

[Länk: Sammanställning av måltidspolicier - MATtanken \(landsbygdsnätverket.se\)](#)

- **Många av kommunerna har beredskapsplaner**

[Länk antal-beredskapsplaner-i-kommuner-2021.xlsx \(live.com\)](#)

Livsmedelsverkets kartläggning av offentliga måltider kopplat till hälsa och miljö

- 59% till 70 % har mål för måltidernas näringsinnehåll i förskolan respektive skolan. Obs Skollagen: måltiderna som serveras i skolan vara näringsriktiga
- Ca 60% har mål för näringsinnehållet inom äldreomsorgens måltider.

[Länk här kommunövergripande-resultat-redovisade-per-kommun-2021.xlsx \(live.com\)](#)

238 av Sveriges 290 kommuner(2021)

Goda exempel

- Vallentuna matmarknad - Vallentuna kommun
- Volymmål Kostenheten 2022.docx, **Sara Seing, kostchef, Södertälje Kommun**
- ”Kommunerna måste stärka krisberedskapen” **Karin Jonsson (C), kommunalråd i Norrköping.**

Krisberedskap - exempel

Uppsala kommun: Frystorkad mat, ca. 13,3 miljoner kronor.

- Leverantören ange två olika frukostar och tre olika luncher/middagar som grund.
- Ett av alternativen för respektive frukost och lunch/middag ska vara fritt från mjölkprotein och gluten samt att det även ska vara vegetariskt.
- Hållbarheten för den frystorkade maten som upphandlas ska vara 25 år.

[Lyssna här: Köket som ska förse Uppsalaborna med mat vid en krissituation - P4 Uppland | Sveriges Radio](#)

Söderköping: Beslutat att ha större lager av livsmedel. Behovsanalys av vilka livsmedel pågår. .

- Samarbete mellan kostverksamheten, förskola, skola och omsorg
- Tydligt med vem som tar ansvar för vad.
- Fokus på att ta fram krismenyer, för att beräkna lagervolymer och var de ska finnas.
- Ser över alternativa tillagningssätt, tex använda grillar och köpa in grillkol.
- Kostnader behöver stämmas av politiskt.

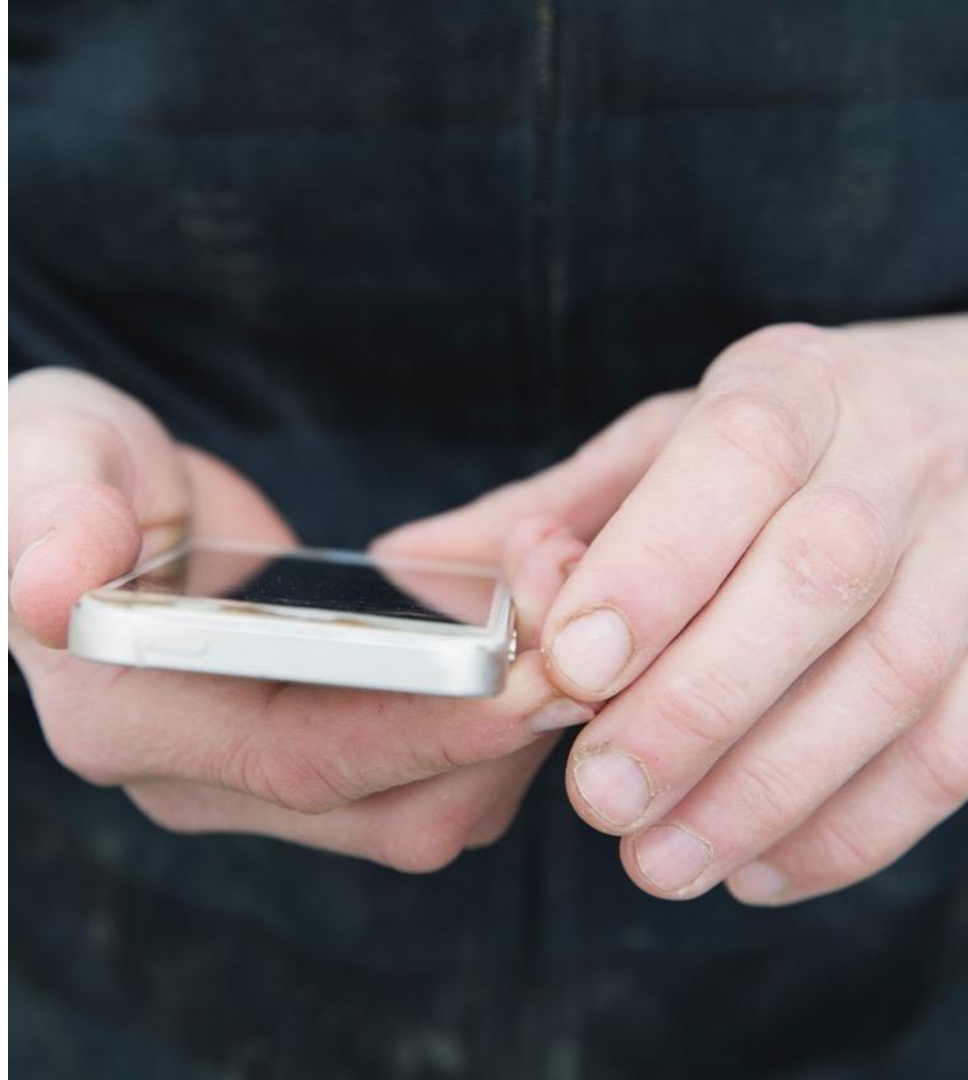
Länkar till sidor som knyter an till ämnet:

- Livsmedelsverket om [krisberedskap för offentliga kök. Länk till annan webbplats, öppnas i nytt fönster.](#)
- Upphandlingsmyndigheten om [upphandling i akuta situationer.](#)

Nya grepp med offentlig upphandling Vad vill vi uppnå istället för vad får det kosta?

- Kommunens måltidspolicy/ riktlinjer
- Innovationsfrämjande
- Samhällsnytta
  - Folkhälsa
  - Djuromsorg
  - Klimat
  - Hållbarhet (Ekonomi, Miljö, Social)

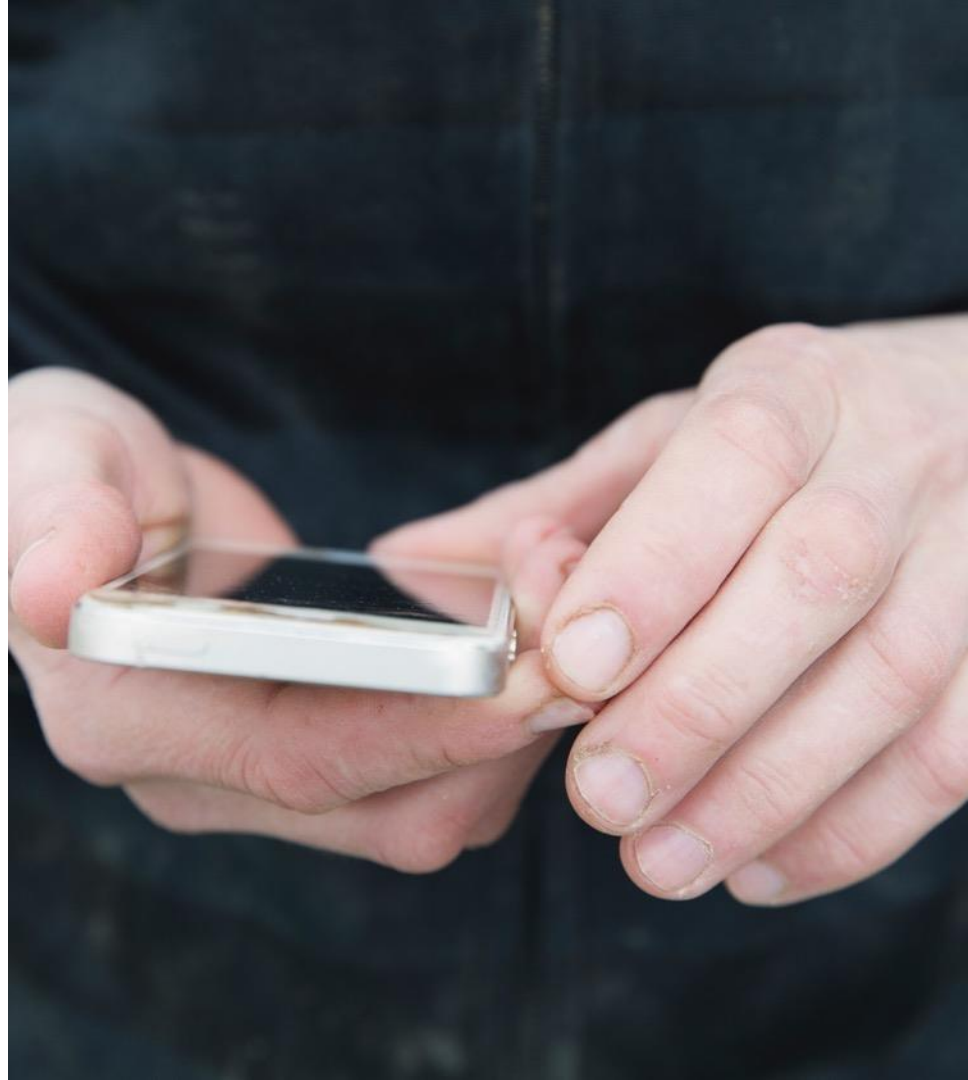
Strategisk upphandling

En viktig del av strategisk upphandling är att ha dialog med leverantörer, sätta mål, förankra och följ upp

Inköparen: Hur kan ni lösa vårt behov? Hur ser marknaden ut? Vilka framtida lösningar är på gång?

Leverantören: Hur kan vi bidra? Vilka riktlinjer eller samhällliga mål är planerade? Målstyrning? Politiska beslut? Samordning internt? Uppföljning?

Vad ser du är utmaningarna?

Offentlig upphandling summering

- Livsmedelsstrategin - förtydliga försörjningstrygghet i både kris och fredstider.
- Offentlig upphandling: skattefinansierad, strategiskt verktyg, för samhällsnytta.
- Dialog, samverkan och i syfte att öka andelen svenska råvaror, öka möjligheterna att upphandla lokala leverantörer med säsongsvvaror och begränsade volymer.
- **Ursprung** "Från Sverige" - märket gör det möjligt att verifiera och följa upp råvarans ursprung.
- Fortsatt **starkt konsumentförtroende** för svenska råvaror och livsmedel

Övrigt på gång

- MATtanken (SJV,SLV och Sveriges konsumenter.
  - Nytt Projekt: Statistik, mer träffsäker upphandling.
  - Offentliga måltidens dag 22/10
  - [Länk här: Livsmedel - MATtanken](#)
- Kostdagarna i Malmö 20/3-1/4.
- Möte med Livsmedelsverket 5 maj

Tillsammans får vi
landet att växa!

LANTBRUKARNAS
RIKSFÖRBUND

Näringspolitik och Opinionsbildning

LRFs uppdrag Offentlig upphandling

- Näringspolitik
  - Livsmedelsstrategin nationellt o regionalt
  - Valår 2022: Politisk påverkansarbete nationellt och regionalt
  - Regleringsbrev
  - Remisser
  - Referensgrupper
  - Utredningar - antibiotika
  - Information om ursprung kött (2022)
  - Relationsskapande myndighetsarbete
  - Ökad försörjningstrygghet - självförsörjningsgrad
  - Krisberedskap
- Opinionsbildning
  - Skolmaten
  - Folkhälsa
  - Hållbarhet; Miljö, Ekonomi och Social
  - Projekt MATtanken (SLV, SJV, Sveriges konsumenter och LRF)
  - Krisberedskap

